

KÁLMÁN ISTVÁN SZÜLETÉSNAPIJÁRA

*Sohasem egy vagy,
mindig változó,
szikla kővek közt...
hold a csillagok közt...*

Ha Rád gondolkodok, a gondolatról kell gondolkodnom. A gondolatról, melynek szótöve nyelvünkben a *gond*, és rokon szava a *gondoskodás*. A gondolatról, amelynek sápadt a fénye, és árnyéka a Teremtés Urának. A gondolatról, amely, ha kiteljesedik, eszme a neve, amely maga a formátlan teremtési szándék, az alakatlan, nem meghatározható erő, forró és eleven; belénk hatoló, és bennünket befogadó, körülölelő és bensőnkben visszhangzó, változékony és örökkévaló. A gondolatról, amely előttünk alakul, Általad és általunk, telítődik és elevenül, teremődik és teremt, fortyogó, felbuzgó, áradó és hűvös, tiszta, pontos. A gondolatról, Aki Eszmévé lett, aki élővé vált, aki egyszerre tükrözi és teremt a valóságot, aki többé nem különböztethető meg Tőled, aki immár fenségesen, borzalmasan és nagyszerűen, pompásan tornyosulsz a világ és az emberek fölé, és görnyedsz alattuk egyszerre, aki Király és szolgáló, barát és ellenség, igyekezet és türelem, jó és rossz, aki maga a jelenés, aki vagy

*... de mindig egy vagy,
sohasem változó.*

Kampis Miklós

Ahogy nem tehetek arról, hogy melyik országban születtem; ahogy természetesnek veszem, hogy van délelőti és délután, úgy nem én határozom meg azt sem, hogy ki a barátom. Nem jó vagy rossz cselekedetek, nem érdemek vagy érdemtelenségek, nem az áruházi vagy a hűség adja feltételét a barátságoknak. A barátság lesz, beláthatatlan és indokolhatatlan kötelek szövednek, egymással váltott szó és találkozás nélkül is. Ne kérdezze senki a miert, a hogyan, a meddiget; nincs válasz. A barátság nem ismeri a megbocsátást, a sértést, a neheztelést, a bosszút; a barátságban ezeknek senmi értelmük. De nincs értelmük közös eszmének, a faji hovatartozásnak, a foglalkozásnak sem; a barátság honát másutt kellene keresni. A barátság otthona a barátságban van. A barátság fényes, tiszta, a barátság büntetlen, a barátság az első perctől kezdve érett, nem változik, a barátság földön és időn kívüli táj, tudattalan juss az Aranykorból.

Kedves Barátom, az Isten éltesse.

Makovecz Imre

Kis késéssel Kampis Miklós és Makovecz Imre után a harmadik Alapító hatvanadik születésnapját is megünnepelhetjük.

Kálmán István körülbelül hatvan éve folyamatosan tanít és tanul. Gyökereit látszólag magába a tudásba eresztette, ezéri mindenütt egyformán otthon van, mindenből levonja a maga számára fontos tanulságokat, amelyek beépülnek abba a sajátos, Kálmán-féle tananyagba, amelyet továbbad konferenciákon és kocsimákban, főiskolákon és munkahelyi értekezleteken. A gondolatok gyakorlati próbájaként egy szocialista agyrémből virágzó vállalatot teremtett; szervezett iskolát, egyesülést, újságot, könyvkiadást. Független, öntörvényű lényével máris észrevétlenül továbblébbedt, mihelyt ösztönzésére valami létrejött és működik, de jelenléte is alig észrevehető, leginkább egy belső hiányérzetet ébreszt fel a környezetében, s arra késztet, hogy gondolkodjunk mi is. Tanuljunk és tanítsunk. Vállaljuk emberi sorsunkat, ahogyan ő.

Két ember között az élő párbeszédet tartja elfogadható közlésformának, ezért saját, ünnepi írására – féltem – túl soká kellene várni. Így került ide üdvözlésképpen egy huszonöt éves írás, amely azonban huszonöt év múlva is érvényes marad.

Cserle János

MINIMÁLTÉR PÁLYÁZATI TERV, 1972

Az ember legkisebb határoló burka nem a bőre, nem a ruhája, nem a lakása. Mindezekről mégis tudnia kell, hogy körülhatárolják. Ha az ember felismeri határait, ezzel együtt lehetőségeiről is megtud valamit.

A minimális környezet kialakításához önmagam minimális körülhatároltságát kell konkrétan tudnom. Nem filozófiailag intellektuális bizonytalanságban, nem művészileg esztétikai szépségbe burkoltan, de nem is a tudomány egyoldalú lényfana-tizmusával. Konkrét szemléleten természettudományos módszerrel végzett lelki megfigyelést értek. E szemlélet első eredménye egy negatív tapasztalat. Ha ébren vagyok, tudatom tartalmát mindig a környezetem tölti ki. Ezt a tartalmat magamra, mint centrumra vonatkoztatom és ezzel magamat, mint minimális környezetet megkülönböztetem és szembeállítom a maximális környezettel. Énem azonban a világos környezettel szemben sötétnek, üresnek, tartalmatlannak mutatkozik.

Ugyanez a helyzet megfordítva, ha egy akciót hajtok végre, mellyel ki akarom helyezni magamat a környezetembe. Akaratom keletkezése pillanatában eltűnik előlem a külső sötétségben és csak eredményeire találok rá, ami már újra környezet. (A kép, melyet meg akarok festeni, mihelyt tudatossá válik bennem, e tekintetben semmiben sem különbözik az előttem álló fa képétől, mert mindkettővel egyformán szemben állok.)

Csak az akció szándéka tudatos bennem, melynek tartalma a korábban átélt világos környezetből származik.

Önmagam, mint minimális környezetet tehát a maximális környezettel való dinamikus viszonyban élem át, mint külső világosságot és belső sötétséget, mint belső világosságot és külső sötétséget. Ez a negatív tapasztalat, melyből kiindulhatok.

Mi az egyik elsőtétítő? Az előítéletek!

Egy ilyen előítélet, hogy az embert bőre határolja körül és ez a körülhatároltság a minimális környezet. Az ember földből, vízből, levegőből, tűzből van és ezek az elemek hol bennem, hol a környezetemben vannak. A térbeli elhatároltság és az időbeli maradandóság illúzió, és ha ennek az illúzióknak valóságot tulajdonítok, ez megakadályoz az igazi valóság látásában.

Mi a másik elsőtétítő? A vágyak!

Ilyen vágy, hogy magamat a környezetemmel szemben zárttá tegyem, és mint minimális környezetet, melyben jól érzem magam, szembeállítsam a maximális környezettel.

Mi tehát a minimális környezet tartalma? Egy konkrét negatívum: az előítéleteim és vágyaim. Ezekkel azonban éppen úgy nem vagyok azonos, mint a környezetemmel. Ezt a konkrét szemléletet egy második, pozitív tapasztalat igazolja.

Amikor a környezetem felé fordulok, pl. egy másik ember felé, ezzel a feléfordulással egy reakciót váltok ki belőle, mely lehet olyan, hogy jól érzi magát velem, vagy éppen nem bír elviselni. A feléfordulás pillanatában elfeledkezem arról, hogy én váltottam ki benne ezt a reflexiót. Ha ezt észreveszem, a saját fiziognómiám, mint az előítéletek összesűrűsödött képe jelenik meg számomra. Ehhez az észrevételhez arra az akaratra van szükség, melyet a vágyak elsőtétítenek. Így feltárol előttem a minimális környezet tartalma, mint a maximális környezet felé fordulás eredménye.

Ha a környezetem hat rám, pl. valaki beszél hozzám, anélkül, hogy észrevenném, igyekszem magamat vele szembehelyezni (megítélem), mert úgy érzem, ha ő érvényesül, az ő gondolatai, akkor én nem vagyok. Ha ezt észreveszem, a másik előítéleteitől lefosztva, szentől-szemben áll velem, találkozunk, mert aki az én helyemre akar lépni, nem ő, hanem az előítéletei, mely az ő fiziognómiájává sűrűsödött. Ehhez az észrevételhez a tudat világosságára van szükségem, melyet az előítéletek elsőtétítenek.

Ha az előítéleteimtől nem tudok megszabadulni, ez a mulasztás kompenzálódik a hatalmaskodásban, mely a környezetem kialakításának minden törekvését meghatározza. A vágyakkal szembeni mulasztás kompenzálódik az alárendeltségben, melyben az ember lemond a környezetének kialakításáról.

Praktikus szempontok munkahelyen dolgozók számára:

Egy régi mondás szerint az emberi élet három szakaszban fut le: 21 év tanulás, 21 év küzdelem, 21 év bölcsé válás.

Az emberi közösségben eltöltött élet első harmada tanulás, ismeretek, tapasztalatok gyűjtésével telik el. Az ember befogadó. A környezet alkalom számára, hogy megerősödjék, mások erejére, tekintélyére támaszkodik. A centrum a környezet, mely világos és fokozatosan tágul. A kisgyermek számára 6-7 éves korig az otthon, a szülők; 13-14 éves korig az iskola, a barátok; 20-21 éves korig az egész világ, hivatás, a fiúk vagy a lányok. Ebben a periódusban fontos, hogy a felnövekvő gyermek valóságos ismeretek birtokába jusson és reális, nem hatalmi és alávetettségi viszonyokon alapuló környezetben éljen.

Ha nem tud az apától vagy az anyától megszabadulni, az iskolában csak absztrakt ismeretekre tesz szert, és közösségi tudatát hatalmi és gazdasági manipulációk alakítják ki, ha a pubertáskorban hamis ideálok alapján törekszik hivatásra, amely mögött a konvenciók által eltakart szexuális zavarok keletkeznek, akkor a megszülető belső centrumot túlságosan elsőtétítik az előítéletek. Fejlődése időben visszamarad, s későbbi korban korábbi magatartásformákba esik vissza. (Például iskolai konfliktusai elől hazamenekül és a szülőket hívja segítségül. A fordítottja is lehetséges, ha idő előtt elhagyja a szülői házat vagy korán kezd dolgozni.)

A második periódusban az ember expanszív. A tanultakat, tapasztalatait alkalmazni akarja, hogy magának szociális teret teremtsen (család, hivatás, érvényesülés). Középpont a saját belső centrum, mely világos, mint a cselekvés szándéka. A saját fejlődése és pozíciója fontos. Önálló akar lenni, az akadályokat maga akarja leküzdeni, személyes sikerre törekszik. Nagyon erősen hat rá mások cselekvéseire és személyére vonatkozó ítélete.

A harmincas években igyekszik környezetének problémáit értelenül megérteni és organizálni, saját életét racionálisan berendezni. A harmincas évek vége felé felmerül a kérdés: mi az egész értelme, mire megy ki a játék?

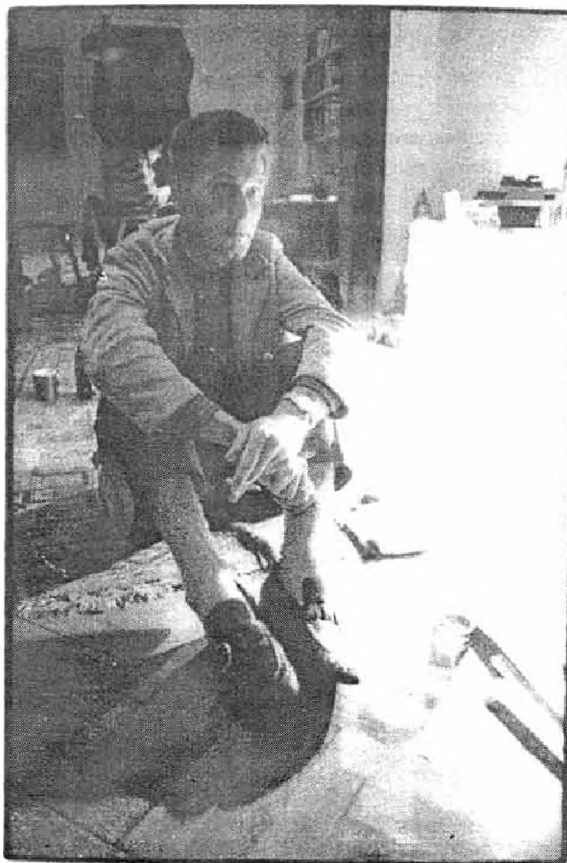
Ha ebben a periódusban lemond az individualizmusáról, és ahelyett, hogy arra törekedne, hogy önmagát környezetében megvalósítsa, a saját valóságos egzisztenciáját egy adminisztratív működő kontraszelekción alapuló irányítás pseudo-egzisztenciájával helyettesíti, akkor a vágyak elsőtétítik környezetét, és fejlődésében megáll. Életének harmadik periódusában megjelennek korábbi viselkedésének torzképei.

Úgy érzi, hogy a felnövekvő generáció egzisztenciáját fenyegeti. Ezért megpróbál fiatal maradni, mindent maga akar csinálni és irányítani, nem akarja a felelősséget megosztani, tovább marad benn a munkahelyén vagy hazaviszi a munkát, munkahelyét, családot változtat.

A harmadik periódusba csak akkor léphet az ember, ha ezt a kettős individuális és szociális problémát megoldotta, ha szembenéz a centrumot és a környezetet elsőtétítő előítéletekkel és vágyakkal. Ennek a problematikának megértésében segíthet, ha az ember meg tudja különböztetni azt a tevékenységet, amely saját egzisztenciájára és pozíciójára irányul, attól, ami egy munkára és annak céljaira irányul. Tehát: ha nem keveri össze magát a környezetével. Így válik alkalmassá az egyéni és organizáló vezetés fölött álló szociális pozícióra. Amit korábban maga élt át és tapasztalt, azt átadja a fiatalabb embereknek; örül és segíti mások önálló fejlődését, nyíltsággal, iniciatívával, kért tanáccsal, stb.

Így a szorongás (hatalom) és elégedetlenség (alávetettség) helyére az emberi és szociális (nem biológiai) tartalommal rendelkező életérzés lép.

Kálmán István

Sáros László felvétele, 1972